

بررسی تطبیقی دلایل و شیوه‌های تحمیل باورهای فرهنگی در قرآن کریم و سیره‌ی خلفای جور (مطالعه‌ی موردی شیوه‌های مأمون عباسی)

محمدجواد توگلی خانیکی^۱، سیدمحمد حسینی^۲، سیدابوالقاسم موسوی^۳

^۱ استادیار دانشگاه علوم و معارف قرآن کریم، دانشکده علوم قرآنی مشهد (نویسنده مسئول)

^۲ دانشجوی کارشناسی ارشد تفسیر قرآن مجید دانشگاه علوم و معارف قرآن کریم، دانشکده علوم قرآنی مشهد.

^۳ دانشجوی دکتری علوم قرآن و حدیث دانشگاه فردوسی مشهد.

چکیده

هر ائمه معصومین (ع) خلفای برحق پیامبر(ص) هستند که از طرف خداوند برای اداره جامعه و رهبری انسان‌ها برگزیده شده‌اند. متأسفانه این خلافت در قالب تشکیل حکومت جز برای حضرت علی(ع) محقق نشد و قبل از حضرت علی(ع) خلفای سه‌گانه و بعد از آن بزرگوار امویان و عباسیان این منصب الهی را مصادره کردند و هر کدام با شگردها و تکنیک‌هایی به مقابله با ائمه برخاستند. در زمان امامت امام رضا(ع) مأمون عباسی خلیفه وقت، برای اثبات خلافتش از تکنیک‌هایی بهره جست که محبوبیت امام را نزد مردم به حداقل برساند و پایه‌های حکومتش را مستحکم‌تر کند. این پژوهش با هدف بررسی این تکنیک‌ها و به روش توصیفی-تحلیلی سامان یافته است و به این نتیجه رسیده که مأمون در تقابل با امام رضا(ع) به جهت حفظ حکومت و قدرت از شگردهای سیاسی، روش‌های علمی و فرهنگی و اقتصادی استفاده نموده است؛ که اجرای همه‌ی این برنامه‌ها و سیاست‌ها نیاز به ابزاری قدرتمند و اساسی داشت که همان تحمیل باور فرهنگی بر جامعه بود. مطالعه‌ی این شیوه‌ها و ابزارها می‌تواند الگوی کامل و نقشه‌ی راهی برای جوامع بعد در جهت شناسایی و مقابله با اقدامات حاکمان و صاحب‌منصبان جور باشد.

واژه‌های کلیدی: قرآن، امام رضا(ع)، باور فرهنگی، تقابل، مأمون عباسی